

© Foto portada: Vista actual de l'Onyar i les cases del riu. Ajuntament de Girona. CRDI (Roger Deulofeu Cànoves). 24/10/2008

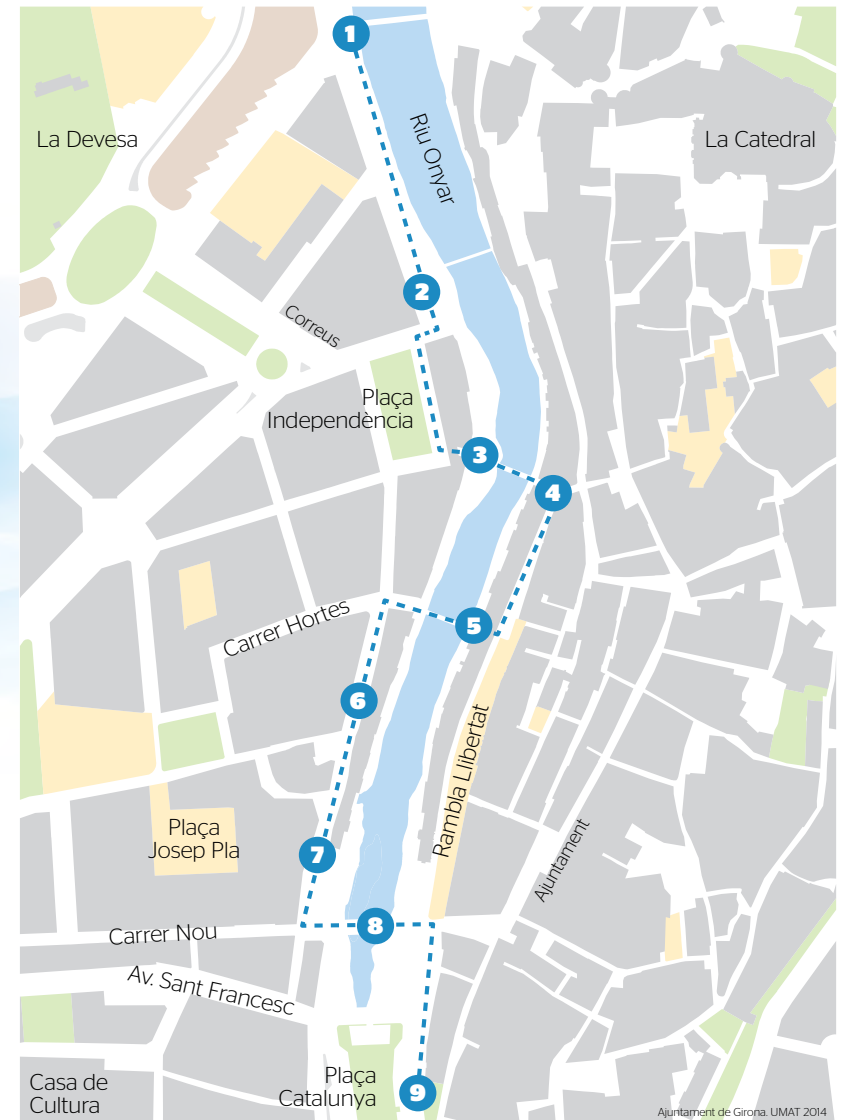
La Girona de l'aigua

RUTA LITERÀRIA PER LA CIUTAT DE GIRONA

www.girona.cat/ccm

Itinerari

© Ajuntament de Girona

Selecció de textos: Xavier Carmaniu

Origen dels textos:

- Aragó, Narcís-Jordi i Clara, Josep, *Els epistolaris de Carles Rahola. Antologia de cartes de cent corresponents (1901-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998
- Casacuberta, Margarida, *Els Jocs Florals a Girona (1902-1935)*, Girona, Curbet edicions, 2010
- Aragó, Narcís-Jordi, *La Girona dels poetes*, Girona, Curbet edicions, 2005
- *El Punt*, 9-9-2002
- Minstral, Jaume, *Ciutat petita i delicada*, Girona, Curbet edicions, 2005
- *Almanac de l'Esquella de la Torratxa*, 1912
- Ruyra, Joaquim, *Obres Completes*, Barcelona, Editorial Selecta, 1968
- Palol, Miquel de, *Girona i jo*, Girona, Curbet edicions, 2010
- Comadira, Narcís, *Girona, matèria i memòria*, Barcelona, Ed. Empúries, 1989
- Sagarra, Josep Maria, *Obres Completes*, vol 6, eds 3 i 4, ANY 1997
- Pairoli, Miquel, *Octubre*, Barcelona, Ed. A Contravent, 2010

Origen de les imatges: Ajuntament de Girona. CRDI

Producció: Escola Municipal d'Humanitats. Ajuntament de Girona

Dipòsit legal: GI.1047-2014

- 1 Pont de Sant Feliu
- 2 Passatge Canalejas
Pont d'en Gómez
- 3 Pont de Sant Agustí
- 4 Carrer Argenteria

- 5 Pont Eiffel
- 6 Carrer Santa Clara
- 7 Central Elèctrica del Molí
- 8 Pont de Pedra
- 9 Plaça Catalunya

Ajuntament de Girona. UMAT 2014

per mes gentes --- Si hi anés,¹²³⁴⁵²²
un deixaria d'aturar-me a⁽⁵⁾
Girona, temptació sempre per-
mi, vista de la finestrella estant
del tren. Me sembla endevinar-la,
Girona, ab certes espirituals sala-
brosos d'heroisme. No ho sé... ho
no se res. Però ¿no diríem que
mes que un airet d'Atenes, podria
arribar a donar plena significació
a Girona el cultiu en la conscièn-
cia de sos fills selectes, dels
elements espartans de civiliza-
ció (vida jurídica, austeritat,
sport, "endurance", etc)... Però
vos no sou, crec, de Girona, sinó
de Cadaqués... Seríeu vos el que
em faríem de Girona, una efímera
Atenes.
I que es aguant llibre de l'

1

Pont de Sant Feliu

"Si hi anés no deixaria d'aturar-me a Girona, temptació sempre per mi, vista de la finestrella estant del tren. Me sembla endevinar-la Girona, amb certes espirituals salabrosos d'heroisme. No ho sé... No en sé res. Però ¿no diríeu que més que un airet d'Atenes, podria arribar a donar plena significació a Girona el cultiu en la consciència de sos fills selectes, dels elements espartans de civilització (vida jurídica, austeritat, sport, "endurance", etc)... Però vos no sou, crec, de Girona, sinó de Cadaqués. Seríeu vos el que em faríeu de Girona una efímera Atenes".

Eugeni d'Ors

Carta Eugeni d'Ors a Carles Rahola des de Ginebra, 8/08/1909, pàg. 5.

"Girona, a punta de tardor, no és, en veritat menys subtil que Venècia en hora de primavera. Així he pensat de venir a parlar-vos aquesta tarda d'un capvespre venecià, viscut profundament, als inicis de la primavera última; i això amb la temença només de restar massa al dessota del vostre nivell de sensibilitat, la pròpia dels fills d'una vella urbs gloriosa, afinada per la moderna malenconia".

Eugeni d'Ors

D'Ors, Eugeni, discurs als Jocs Florals de Girona de 1911, Casacuberta, Margarida, *Els Jocs Florals a Girona (1902-1935)*, pàg. 244.

2

Passatge Canalejas Pont d'en Gómez

“Sempre que un passa pel pont d'en Gómez de Girona hauria de recordar-se que és concebible l'aureolada felicitat. Quin altre estat d'ànim, si no, seria apropiat per travessar aquest pont que gairebé proposa fer-li pessigolles, que se li fregui el llom com si fos un gat arquejant-se en el seu voluptuós desvetllament, que desperta l'impuls d'imitar el balanceig d'un funambulista somrient? En arribar al pont, l'estretor llòbrega del carrer s'interromp; el paisatge gris de les llambordes culmina en una esperançadora obertura cap a la llum; l'antipatia dels portals de les cases senyoriales, que semblaven expulsar-nos dels seus dominis abans i tot d'haver-hi demanat d'entrar, s'oblida en presència d'aquest istme finíssim que invita a descobrir l'illa del davant. Aquí, en el primer dels breus graons que preparen el caminant per iniciar l'elevació des d'on enfilerà la corba exquisida d'aquesta pont, el cos finalment es relaxa i el pensament es disposa a assolir la transparència volàtil d'un halo de llum resseguint l'esquelet de l'ala d'un colom. El pas del pont és l'accés a la frase subordinada del passeig, el desplegament del paisatge entre guionets. Entre un punt i un altre, ve't aquí aquest instant de suspensió que requereix, tanmateix, una progressió en l'espai, una seqüència de temps, que en arribar a l'altre extrem quedarà flotant en el record com un vers enigmàtic llegit a l'atzar: la digressió poètica i ondulant enmig de l'oració purament enunciativa del caminar”.

Eva Vázquez

Vázquez, Eva, “La corba de la felicitat”, *El Punt*, 9-9-2002.

Les Cases de l'Onyar amb el pont d'en Gómez com a element central. Ajuntament de Girona. CRDI (Josep Sánchez Rodríguez).

Nit d'estiu des de la galeria

Rondinen les granotes
rosaris en gavatx.
La lluna fa ganyotes
amb l'aigua d'un bell raig.
L'aire és sonor, se senten
rialles, cants, dringar
de plats, mosquits que intenten
picar. Tot balcó és clar.
Dessota el llum d'on penja
un gall, un senyor menja.

Rafael Masó

Aragó, Narcís-Jordi, *La Girona dels poetes*, pàg. 80.

3

Pont de Sant Agustí

“Un dia vaig veure caure una nena petita al riu. Possiblement hauria de referir aquest fet amb paraules colpidores: l’horror de la santa mare en veure el fillet de les seves entranyes endut pel corrent... el crit de l’infant que es debat entre les onades... els veïns que resen impotents i Sant Nicolau, patró de la Ciutat Petita i Delicada, apareixent enmig dels núvols. (...)”

Quina culpa tinc jo que les coses no rutllessin així? Els qui em coneixen diran que no em prenc res seriosament, que sóc un bromista professional, que tinc el cor endurit per aquesta Barcelona materialista i tan poc pietosa i que hauria d’anar a fer cursets de cristiandat. El cas fou aquest:

La nena anava vestida de blanc, deuria tenir tres anys i jugava a la galeria del botiguer-pescador de canya-fruiter, enfilada sobre una muntanya de coves. A la nena li pesà més el cap que els peus i caigué al riu. La nena va fer “plaf” i va surar, perquè en aquell temps les criatures duïen molta roba. I lliscà riu avall com la cistella de Moïses. Els esperits materialistes i liberals digueren que allò era un fet natural, donada la quantitat de roba, el poc pes de la nena i l’elevada densitat de l’aigua en passar el riu dintre la ciutat. Les ànimes devotes sempre varen creure que havia estat un miracle del “Niño Jesús de Praga” del qual la seva mare era molt devota. Fins es parlà de fer un vot i una processó, però no és pas d’això de què parlem.

El fet transcendental ocorregué al pont. Un soldat es va enfil·lar a la barana i després de senyar-se es llançà de cap al riu amb grans aplaudiments de la gent que omplia ponts i galeries. La nena resultà il·lesa, però no així el soldat, que varen dur al dispensari per diverses raons. Primera, perquè era foraster; segona, perquè es va tirar de cap, i tercera, perquè el soldat no coneixia les profunditats del riu en passar per dintre la Ciutat.

Al voltant d’aquest fet es va especular molt... que si l’havien de proposar per a la medalla del Mèrit Militar... que si el varen llicenciar... que si era fill del general... que si va morir per haver begut un glop. La veritat és ben trista: fou arrestat per haver-se mullat el vestit sense permís del capità de guàrdia”.

Jaume Ministral

Ministral, Jaume, Ciutat petita i delicada, pàg. 31-32.

4

Carrer de l'Argenteria

“A la Ciutat Petita i Delicada els aiguats resolen moltes coses. El cel es posa morat i per la banda de la desembocadura dels rius, a la sortida de la vila, és ben negre. No cau ni una gota, però l'aire fa olor de resclosit. Un llampec vivíssim il·lumina l'espai. El tro rebenta sobre la Catedral i el soroll remugant rodola per la ciutat vella, s'estén amenaçador per la plana i més enllà de la via del tren. Un altre tro més fort sotregueja els fonaments de les cases de pedra. L'aigua del riu és com morta. I es pot oir el silenci que augura les grans tragèdies. Els homes mantenen els punys closos, disposats a tot. Els llavis de les dones tremolen. Tota la ciutat està en suspens i a les escoles els nens, immòbils, contemplen el mestre, que s'ha quedat amb el braç enlaire i el guix incert, repicant la pissarra.

-Això és la fi del món! -gemegava l'àvia- Porteu candeles i afluixeu els ploms. No, millor fora els ploms!

Abans de cloure els porticons de les finestres, les dones allejaven per última vegada la ciutat i veien àngels blancs amb trompetes de plata. (...)

A fi de no quedar a les fosques, abans de morir, s'encenia una candela. No una candela vulgar, sinó una candela recollida en uns funerals, impregnada d'indulgències.

Aleshores, a la llum incerta i propiciatòria, mentre la ciutat es desfeia en aigua i vivia les seves últimes hores, la gent com cal resava el Sant Trisagi i les Lletanies dels Sants. (...)

-“Santo Dios, Santo Fuerte, Santo Inmortal, libranos Señor de todo mal... Santo, Santo, Santo es el Señor Dios de los Ejércitos...”.

Els Trisagis de tempesta grossa se solien resar en llengua oficial, que en coses del més enllà no hi és mai de més, un xic de diplomàcia.

L'avinguda Ramon Folch inundada. En primer terme a l'esquerra, el parc de Bombers i al fons, l'edifici de Correus i Telègrafs. Ajuntament de Girona. CRDI (Narcís Sans Prat). 10/12/1962.

-Ja descarrega -anunciava la mare entre dues jaculatòries.

Queien gotes com el palmell de la mà i produïen un soroll espantós en rebotre contra els vidre. (...)

Continuava plovent fins a la matinada, hora en què es presentava el gran cataclisme. Ningú no havia sopat i la mare, en posar-se al llit, deia:

-Pel que pugui ser, no em trauré les mitges.

A la matinada, els vigilants tocaven el xiulets de reglament i se sentia passar pel carrer gent atrafegada entre crits esgarriposos:

-L'aigua surt per les clavegueres... ja arriba als Quatres Cantons... és la riuada!

Tothom, en sentir aquesta paraula, saltava del llit, es vestia, es tornaven a encendre candeles i per les cases s'anava i venia cridant per tal que els nens no es moguessin del llit.

-No passa res... dormiu... Verge del Remei, assistiu-nos...

Aleshores les dones començaven una sèrie d'activitats escalonades i atabaladores. Primer de tot s'encenia foc i es posava l'olla grossa a escalfar aigua. No vaig entendre mai per què si ningú no anava de part. Després es preparava til·la i marialluïsa que bevien en abundor tots els habitants de la casa. Els crits del carrer esdevenien més i més horrorosos.

-El Ter emboteix l'Onyar... l'Onyar no deixa passar el Güell... el Galligants ha entrat a Pedret... l'aigua arriba al genoll a l'Argenteria... al carrer del Llop s'ha ofegat una dona... de Llagostera telefonen que ve un cavall d'aigua.

Si alguna cosa terrible, horrorosa, ha hagut de suportar l'habitant de la Ciutat Petita i Delicada és l'amenaça apocalíptica d'un cavall d'aigua. Mar tumultuós i que arrossega pobles i muntanyes, rebenta parets i marges, retorça les vies del tren, esmicola masos i collites: un cavall d'aigua a les quatre de la matinada.

Jaume Ministral

Ministral, Jaume, *Ciutat petita i delicada*, pàg. 34-37.

5

Pont Eiffel

"Afigura't dos rengles de cases de totes les mides y midetes, que volen mirarhi, an aquest riu, y com que no hi ha lloc per qui'n voldria, s'apreten les unes a les altres ab els brassos y ab els colzes, y estiren el coll pels terrats fins a podershi enquistar. Ne veras algunes que no hi ha pogut treure més que un ull, altres un bras, altres una cama, y per galeries y galeristes, terrats com caps de panses y balconcs com gavies de canaris mostren les intimitats. El que li dona pels conills treu una gavia y allí fa la cria; el que li agrada l'esquirol li fa una roda, y roda que rodaras penjat a la galeria; el que té gallines, cap al terrat; el que infants, allí ont volen ells; el que es aimant de les flors, vinguen testos penjats arreu, y el que no té res per penjar, hi estén la roba... diguem-ne blanca; y com que tot això's destaca de parets torrades pel sol, y teulades de color de suro, y barrequetes ab tubes pera servir.. pera lo que serveixen, la visió és extraordinaria. Ve a ser una gran nierada que viu de sol, de color y de molsa!"¹

Santiago Rusiñol

Rusiñol, Santiago, "Girona de pedra", *Almanach de l'Esquella de la Torratxa*, 1912.

¹ S'ha respectat l'ortografia original del text.

6

Carrer de Santa Clara

“Voltarem per molts de carrers del barri del Mercadal. En ésser a la placeta de les Bernades, vaig contemplar amb recança aquelles cases que hi ha al fons, rústegues i baixes, d'alçàries desiguals, amb els ampits de llurs terradets i finestres plens de testos de flors. (...)”

Les Bernades devien estar ja preparades. Se les sentia salmejar a dintre l'església amb les llurs veuetes blanques i nasals, i al punt que els trucaren a la porta l'obriren de bat a bat i, rompent la clausura, anaren eixint a fora, arrenclerades de dues en dues, els ulls baixos, un ciri encès a la mà, cantant de baix en baix: Miserere, miserere nobis.

Degueren agregar-se a la nostra llarga processó. Jo havia anat passant i no les vaig veure més.

A la boca del Pont de Pedra, en una de les raconades que ans d'entrar-hi es troben a cada costat, hi havia un pilot de gent, que es diria que dormissin, els uns jaguts, els altres incorporats, estintolant-se ells amb ells, tot esbalandrats i amb els membres en barreja. Tenien un ensopiment deficiós com el dels embriacs. Entre ells hi havia una dona mig despullada, seguda en un graó amb el cos tirat endavant, els pits allargassats al damunt del gros ventre, els braços enrotllats a les cames, els genolls a frec de front i els cabells caiguts en desmai, xorriant negros per sobre la camisa i els peus descalços. No semblava pas que dormís. Més aviat el seu posat indicava que estés submergida dins una greu dolor. Em va inspirar un neguitós interès. ¿Per què ningú no li donava auxili, ni als seus companys tampoc?

Vaig atansar-m'hi d'escallimpantes i vaig tocar-la d'un muscle a fi d'endregar-li alguna pregunta. Oh, Déu meu, quina horror! Al meu contacte va esgarrifar-se de cap a peus, es redreçà i, apartant amb mà balba, insegura, els cabells que li cobrien el rostre, es va acarar amb mi. Quina pal·lidesa la seva! Quina apretor de dents! Les seves parpelles es badaren, es badaren, s'esbatanaren... Però no hi veia. Els seus ulls no tenien lluc de nina. Eren blancs i àrids com una closa d'ou.

-Fuig, aparta't, fuig! Deixa'ls, estan entenebrats! -em cridaren diverses veus.

Vaig recular esfereït i em vaig fregar i refregar d'esma sobre la meva pròpia roba la mà, que s'era contaminada amb el palp d'aquella infeliç. Estaven entenebrats! Terrible revelació!”

Joaquim Ruyra

Ruyra, Joaquim, “La fi del món”, *Obres Completes*, pàg. 351-352.

7

Central elèctrica del Molí

“Don Ramon de Berenguer, un dels aristòcrates gironins més populars i simpàtics, era propietari de la central elèctrica que, des de la presa de Bescanó i el petit salt d'aigua del rec Monar, a la plaça del Molí, proporcionava l'enllumenat de la ciutat: unes bombetes de filament de carbó que a penes si aclarien més enllà d'un metre al seu entorn, i que en moltes cases particulars alternava amb la fumosa flameta dels quinqués de petroli. A la seva empresa –sigui dit de pas–, jo hi havia anat a raure, per treballar-hi; vaig viure-hi totes les seves alternatives, i hi vaig perdurar més de cinquanta anys de la meva vida. En un dels seus freqüents viatges a l'estranger, va portar un d'aquells primers artefactes, que corrien sols per la carretera, com per art d'encantament.

Era un Dion-Bouton d'un cilindre, pintat de vermelló, amb dos seients, alts i majestuosos, entapissats de cuir, que contrastaven d'una manera extraordinària amb les quatre rodes, gairebé de carro, del vehicle. El tenia guardat, com una joia, als baixos de la central de la plaça, perquè el barri del Mercadal era més propici al seu maneig que les cavallerisses de la casa pairal del carrer dels Ciutadans.

Els dies que Don Ramon passava a Girona, que eren ben pocs durant l'any, el feia servir alguna vegada amb el candorós projecte d'arribar a visitar la central de Bescanó. La preparació, la neteja, l'arranjament del cotxe, era ja un espectacle; per fer honor a la majestuositat dels dos seients, també nosaltres ens posàvem majestuosos: una bata blanca amb un collet blau, una gorra de plat, i, ell, unes ulleres rodones i enormes que li cobrien quasi tot el rostre, i que, juntament amb el bigoti, negre i poblat, li donaven l'aspecte d'un cap de mosca monstruosa.

Façana de la Central Elèctrica del Molí, al carrer Santa Clara. Ajuntament de Girona. CRDI (Jordi S. Carrera), 1986.

La sortida, per la porta del magatzem, era impressionant: envoltat per la fumarella de l'oli cremat, llançant acompassades detonacions aterridores, avançava el petit monstre a poc a poc, portant-nos, rígids i conscients, amb ell. A la plaça, el xocolater, el flequer, el ganivetaire, cada un amb el seu davantal de treball, sortien a la porta de les botigues, per veure'ns, i les dones s'apressaven a tancar els finestrons perquè les impressionants detonacions del vehicle no trenquessin cap vidre. Enfilàvem carrer amunt, girant amb molta precaució per travessar pel carrer Nou; des d'allí, la nostra marxa cap als afores era ja camí recte: la part més difícil –la sortida de la central, la mitja volta de la pujada del Pont de Pedra– ja l'havíem superada.

Calia, però, arribar a Bescanó, i això era més difícil. El vehicle no tenia pressa, avançava a poc a poc, amb molta prudència, i amb les detonacions més fortes: la gent que circulava es parava per por de prendre mal; els que no circulaven, sortien esverats per veure

què succeïa. El mal era que, gairebé en arribar a la Rodona, o com a molt a Salt, el monstre s'entossudia, acabava esbufegant, com si el fum del petroli l'hagués asfixiat, s'aturava sense miraments onse-vulla, i no hi havia manera humana de fer-lo posar en raó. S'havia de recórrer a la manera animal.

Per aquelles barriades d'hortolans, sempre hi havia una ànima caritativa que tenia, a l'estable, alguna euga desenfeinada o algun bou calmós i treballador, i que, mitjançant algunes bones paraules i un parell de pessetes, estava disposat a junyir-los davant l'artefacte i a acompanyar-nos per retornar a casa.

El retorn ja no era triomfal ni molt menys: espectacular, sí. El Dion-Bouton, arrossegat per aquella euga una mica esquerpa, perdia tota la dignitat. (...) Els únics que conservàvem una mica l'estampa érem nosaltres dos, rígids en els seients, com a la sortida, i confiats que ja arribaríem a lloc, un dia o altre”.

Miquel de Palol

Palol, Miquel de, *Girona i jo*, pàg. 158-159.

8

Pont de pedra

Per passar l'Onyar amb seguretat, Girona es va fer un pont de pedra. Sòlid, ferreny, d'enginyeria militar, porta el nom de la reina Isabel II, però tothom en diu el pont de Pedra, és una qüestió d'evidència. Aquest pont magnífic comunica la Rambla i la plaça del Vi amb la Girona de l'eixample il·lustrat, la Girona que, desmantellant convents, enderrocant muralles i casernes, s'estendrà pel pla fins al Ter, cap a Salt i en direcció a Barcelona. El pont de Pedra és la llotja excepcional per contemplar l'espectacle de la Girona vella apilonada sobre les façanes de l'Onyar. La catedral i Sant Feliu esclafant amb el seu pes de pedra la corrua de façanes de paper retallat. És la postal més típica de Girona (i jo que la volia esquivar, m'hi trobo abocat una vegada més!). El seu millor moment és el d'un dia de pluja, quan la tímida esquena d'ase del pont de Pedra és relliscosa i brilla el basalt de les seves llambordes. Llavors, els colors massa vius de les façanes del riu s'apaivaguen i la contundència de la pedra medieval s'amoroseix. La pluja ho unifica tot en una pantalla líquida, en una projecció bellugadissa. I com que l'Onyar s'esplaia amb l'aigua que li cau del cel i els cotxes i els vianants semblen desaparèixer per por del ruixat, es fa un clima de silenci acollidor i relaxant i podem sentir, si tenim sort amb la direcció del vent i l'hora és propícia, les campanades de vellut de la catedral filtrant-se entre les agulles de plata de la pluja (aquí l'estil, espero que s'hagi entès, vol anar d'acord amb la posta evocada).

Narcís Comadira

Comadira, Narcís, *Girona. Matèria i memòria*, pàg. 50-51.

Dona rentant la roba al riu Ter. Al fons el pont del Ferrocarril, la Catedral i el campanar de l'església de Sant Feliu. Ajuntament de Girona. CRDI (Josep Buil Mayral). 1960-1961.

“El riu Onyar, amb la mica d'aigua que arrossega, deixa clapes i marges eixuts on s'hi fa l'herba més tendra del món. Damunt d'aquesta herba dormen els gitanos i els pobres de Girona; tots els pobres de Girona són prims i esguerrats, tenen una edat indefinida i un aire d'ocells de pas amb una ala i una pota trencades. Damunt d'aquesta herba floreixen també els forns de les castanyeres. Les castanyeres de Girona resen contínuament o diuen uns renecs que esclaten d'una manera trista com les escopetes de pistó de la canalla. El fum de les castanyes, en fer-se fosc, es barreja amb la boira i dóna a l'ambient una sentida de guisat de les festes; aleshores, respirar una mica de boira amb fum de castanyes torrades resulta un aperitiu fet amb xiulets de merla i amb sospirs de núvia, un aperitiu delicadament rural.

Més enllà del pont de Pedra, a l'alçada de la rambla de la Llibertat i del carrer de l'Argentera, el riu i les cases de Girona s'ajunten amb la intimitat més impúdica. El riu és el pare pedaç i el confident de les misèries d'aquests pisos sense llum, d'aquestes cases tombals i estrofolàries, en les quals el sexe dels homes i les dones, els gats, les arnes, les puces i les oracions fan la vida més vergonyant i més tèntrica. Però els darreres de les cases que s'aboquen i toquen de peus a l'aigua es treuen la careta i ensenyen a la llum del dia les crostes vives, tota la purulència, tota la secreció de les pedres i les ànimes; i en una actitud de vòmit o en aquella actitud que adopten certes velles en les reixetes dels confessoris, es decanten damunt de l'aigua de l'Onyar, serpentejada dels colors més infectes i dels colors més delicats, però el color que domina en aquest lloc imponderable de Girona és el color del silenci”.

Josep Maria de Sagarra

Sagarra, Josep Maria. *All i salobre, Obres Completes*, vol 6, pàg. 280.

9

Plaça de Catalunya

“Cau la tarda, de tons grocs i daurats, vigília de sant Josep, encara hivern al calendari, però amb un alè de primavera a l'aire. Després de passar per davant del discret monument de Verdaguer –amb la font del Peix– en una de les vores de la plaça de Catalunya, entro en el carrer dels Vern. Estret, desgavellat, brut, una escletxa enmig de cases velles i ruïnoses. La immersió en l'aire d'una Girona antiga, sense maquillar, gens turística, és immediat, com una anestèsia d'acció ràpida”.

Miquel Pairoli

Pairoli, Miquel, *Octubre*, pàg. 109.

